

ถอดบทเรียน ศสมช. ต้นแบบ บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ
หมู่ที่ ๙ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
“ลดความแออัด ลดการรอคอย ลดค่าใช้จ่าย”

*****

ศูนย์พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคเหนือ นครสวรรค์ (6 กุมภาพันธ์ 2563)

จุดเริ่มต้น

บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ หมู่ 9 เป็นชุมชนกึ่งเมือง ประกอบด้วย 4 ชุมชน มี 1,912 หลังคาเรือน ประชากร 2,268 คน ในชุมชนจำนวนมาก ปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 373 คน

เมื่อปี ๒๕๕๖ บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ มีผู้ป่วยความดัน เบาหวาน จำนวนมาก ที่ต้องไปรอรับบริการที่โรงพยาบาลแม่สายตั้งแต่เช้ามืด กว่าจะได้กลับบ้านก็บ่าย เป็นความลำบากของผู้ป่วยโรคเรื้อรังและญาติ เกิดคำถามของคนในชุมชนว่า ของคำถามว่า “การวัดความดัน เจาะเลือดวัดหาระดับน้ำตาล อสม.เราทำได้ ชุมชนเราสามารถทำกันเองได้มั้ย” ได้มีการประชุมหารือกันระหว่างชาวบ้านกับ อสม. และ เจ้าหน้าที่ที่พี่เลี้ยงโรงพยาบาลและเทศบาลตำบลเวียงพางคำ กอปรกับโรงพยาบาลแม่สาย ต้องการลดความแออัดที่โรงพยาบาล และเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ก็ ต้องการจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดทั้งด้าน

กำลังคนและงบประมาณไม่สามารถดำเนินการได้

เมื่อความต้องการตรงกัน การจัดบริการสุขภาพโดยชุมชนเพื่อชุมชน ที่ ศสมช. จึงเริ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา ในชื่อที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ศูนย์สุขภาพชุมชน” “โรงเรียนวัดกรรมสุขภาพชุมชน” .ในอาคาร ศสมช.ของชุมชน

กิจกรรมของ ศสมช.บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ

ให้บริการผู้ป่วยโรคเรื้อรัง
ตามนัด และตรวจคัดกรองกลุ่มเสี่ยง

: จัดบริการตรวจคัดกรอง วัดความดัน เจาะโลหิตปลายนิ้ว ทั้งกลุ่มป่วยและกลุ่มเสี่ยง โดย อสม. เดือนละ ๑ ครั้ง (วันพุธที่ ๒ ของเดือน เวลา ๐๖.๓๐ - ๑๐.๐๐ น.) ถ้าต้องมีเจาะเลือดจากเส้นเลือดดำจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล ที่มาร่วมให้บริการ

การส่งต่อผู้ป่วย : กรณีที่มีผู้ป่วยที่มารับบริการตรวจคัดกรองที่ ศสมช. แล้วมีอาการที่จำเป็นต้องพบแพทย์ จะมีระบบการส่งต่อผู้ป่วยไปโรงพยาบาล โดยทีม อสม.จะโทรปรึกษากับทีมแพทย์ พยาบาลที่โรงพยาบาล พร้อมเขียนใบส่งตัวให้ผู้ป่วยถือไปโรงพยาบาล ซึ่งทางโรงพยาบาลได้มีช่องทางด่วนสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน

การจ่ายยาผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ดำเนินการทุกวันพุธที่ 4 ของเดือน เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. หลังจากส่งผลตรวจคัดกรองให้โรงพยาบาล อีก 2 สัปดาห์ นัดหมายให้ผู้ป่วยมารับยาที่ ศสมช. โดย อสม. เป็นผู้จ่ายยาให้ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูงตามที่โรงพยาบาลได้จัดให้

การบริหารจัดการยา โดย ศสมช. : จากการให้บริการพบว่าผู้ป่วยบางคนก็ยาหมดก่อนนัด ศสมช.บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ จะมียาที่เหลือจากผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่เสียชีวิตไปแล้ว ทีม อสม. มีการบริหารจัดการยาที่เหลือ โดยมีการคัดเลือกยาที่ยังไม่หมดอายุ แล้วนำไปให้บริการเฉพาะผู้ป่วยที่ยาหมดก่อนวันนัด และผู้ป่วยที่ไม่ได้นำยามารับประทาน ในวันที่มารับบริการ ทำกิจกรรมที่ ศสมช. โดยใช้ข้อมูลการกินยาในสมุดประจำตัวของผู้ป่วย และ อสม.ใช้แอปพลิเคชัน RDU รู้เรื่องยา ในการหาความรู้เรื่องยาด้วย ส่วนยาที่เหลือจากการให้บริการหรือใกล้หมดอายุนำไปส่งคืนที่โรงพยาบาล

ศสมช. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสุขภาพของชุมชน ศสมช. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับ อสม., อสค., ผู้ป่วยและญาติ มีกิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับกลุ่มป่วย และประชาชนทั่วไป เช่น เด็กและเยาวชนที่ทำหน้าที่ อสม.น้อย ที่ได้มาเรียนรู้เรื่อง การตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร, เทคนิควิธีการสำรวจลูกน้ำยุงลาย ฯลฯ อสม.จึงให้ ศสมช. เป็น “โรงเรียนนวัตกรรมสุขภาพชุมชน (รสนช.)”

: เป็นศูนย์กายอุปกรณ์ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

กระบวนการพัฒนาศักยภาพทีม อสม.

อสม.สมศักดิ์ ประธาน อสม. และทีม อสม. มีการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนา ความรู้ และทักษะสำหรับ อสม. โดยมีการแบ่ง อสม.ในหมู่บ้านที่มีอยู่ ๔๓ คน เป็นกลุ่มๆ ละ ๑๐ คน รวม ๔๐ คน ยกเว้น อสม. ที่เหลืออีก ๓ คน (ประธาน/รองประธาน) จะเป็นผู้ดูแลสมาชิก

ในการเรียนรู้ จะแบ่งให้ อสม. มาเป็นผู้ให้บริการเดือนละ ๒ กลุ่มๆ ละ ๑ วัน (กลุ่มที่ ๑ ให้บริการ ตรวจคัดกรอง ในวันพุธที่ ๒ ของเดือน และกลุ่มที่ ๒ ให้บริการจ่าย ยา ในวันพุธที่ 4 ของเดือน) หมุนเวียนกันไปจนครบ หลังจากแต่ละ กลุ่มให้บริการเสร็จ จะมีการรวมกลุ่มเพื่อสรุปบทเรียนที่ได้ในแต่ละ วัน ผลที่ได้จากพัฒนา คือ อสม. ทุกคนมีความรู้และทักษะในการ ให้บริการเพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจ และได้รับการยอมรับและเชื่อถือ จากประชาชนในพื้นที่มากขึ้น อสม. ๔๓ คน ทุกคนผ่านการอบรม การเจาะเลือดปลายนิ้ว

นอกจากนี้ทีม อสม.บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ โดยการนำ ของ อสม.สมศักดิ์ ประธาน อสม. ได้ร่วมกันเรียนรู้การใช้สมาร์ท โฟนในการทำงานยุค ๔.๐ การใช้แอปพลิเคชันด้านสุขภาพ ที่ หลากหลาย ด้วยเหตุผลว่าแต่ละแอฟก็ใช้ประโยชน์ต่างกัน รวมถึง การทำสื่อประชาสัมพันธ์จากสมาร์ทโฟน การใช้กลุ่มไลน์ในการ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เครือข่ายทราบ เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- ในระยะ ๗ ปีที่ดำเนินการ ไม่มีผู้เสียชีวิตจากเบาหวาน- ความดันโลหิตสูง ไม่มีผู้ป่วยหลอดเลือดหัวใจ และหลอดเลือดสมองรายใหม่ ไม่มีผู้ป่วยที่สูญเสียอวัยวะจาก เบาหวานรายใหม่

- ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจ และการดูแลสุขภาพ
- มีผู้ป่วยมารับบริการ ที่ ศสมช. (ศูนย์สุขภาพชุมชน) จำนวน ๗๗๖/๑,๐๐๗ ราย เป็นกลุ่มปกติ ๑๐๑ ราย, กลุ่มเสี่ยง ๙๖ ราย+คัดกรองในชุมชน ๒๓๑ ราย, ป่วย ๕๗๙ ราย)
- มีผู้เข้ารับบริการเจาะตรวจไขมันในเลือด จำนวน ๕๒ ราย
- มีอาสาสมัครตรวจอัลตราซาวด์มะเร็งท่อน้ำดี มะเร็งตับ จำนวน ๑๙๐ ราย
- มีอาสาสมัครตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่และไส้ตรง จำนวน ๕๒ ราย
- อสม. มีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจในการดูแลและให้บริการ สุขภาพเบื้องต้นมากขึ้น มีภาคีเครือข่ายในการทำงานมากขึ้น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เลี้ยงมีความเชื่อมั่นในตัว อสม. มากขึ้น
- ประชาชนในพื้นที่ให้การยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา และเชื่อมั่นต่อ อสม. มากยิ่งขึ้น และประชาชน เองมีความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง และครอบครัวเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งญาติผู้ป่วยโรคเรื้อรัง สามารถดูแล ผู้ป่วยได้ดียิ่งขึ้น

ปัจจัยความสำเร็จ

- การจัดบริการที่ประชาชนได้รับประโยชน์ ตรงความต้องการของชาวบ้าน (NCD)
- มีกระบวนการสร้างให้ชุมชนยอมรับในศักยภาพของ อสม.
- อสม.มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- โรงพยาบาลปรับระบบบริการ ตอบสนองกิจกรรม ศสมช.
- มีระบบส่งต่อข้อมูล ผู้ป่วยและและบริการ ระหว่าง ศสมช.กับ รพช.(ทางด่วน/Lab)
- เทศบาลตำบล ให้การสนับสนุนการทำงาน (งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ กำลังคน)
- การมีเป้าหมายการให้บริการที่ชัดเจนร่วมกันของสถานบริการ ชุมชน และท้องถิ่น

สิ่งที่จะพัฒนาต่อไป

- พัฒนาให้ ศสมช. แห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	วันที่สมัคร	อายุ	เพศ	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่	เบอร์โทร	สถานะ	หมายเหตุ
๑	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๒	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๓	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๔	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๕	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๖	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๗	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๘	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๙	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	
๑๐	นางสาว สุวิภาดา	๒๖/๑/๕๙	๕๙	♀	ประถมศึกษา	เกษตรกร	บ้าน...	๐๙-๐๙-๐๙	✓	

*****